

EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 26.9.2014.
COM(2014) 604 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**Palīdzot valsts iestādēm cīnīties pret tiesību brīvi pārvietoties ļaunprātīgu izmantošanu:
Rokasgrāmata par to, kā ES tiesību aktu par ES pilsoņu brīvu pārvietošanos ietvaros
vērsties pret fiktīvām laulībām starp ES pilsoņiem un trešo valstu valstspiederīgajiem**

{SWD(2014) 284 final}

I. Ievads

Tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties Eiropas Savienības teritorijā ir viena no četrām pamatbrīvībām, kas paredzētas ES tiesību aktos, un tās ir Eiropas integrācijas stūrakmens. Šo tiesību veicināšana un nostiprināšana ir viens no Eiropas Savienības pamatmērķiem.

Eiropas Savienība un tās dalībvalstis ir atzinušas, ka ir svarīgi **nodrošināt ģimenes dzīves aizsardzību, lai novērstu šķēršļus pārvietošanās pamatbrīvības izmantošanai.** Ja ES pilsoņiem neļautu dzīvot normālu ģimenes dzīvi uzņēmējā ES valstī, šī viņu pamatbrīvība tiktu nopietni apdraudēta.

Tos ES pilsoņus, kuri izmanto pārvietošanās pamatbrīvību un patiesi paļaujas uz ES tiesību aktiem, pilnībā aizsargā ES noteikumi. Tomēr – tāpat kā jebkurā citā tiesību jomā – būs gadījumi, kad atsevišķas personas varētu mēģināt ļaunprātīgi izmantot pārvietošanās brīvību, cenšoties apiet valstu tiesību aktus imigrācijas jomā. Ļaunprātīgi izmantotas tiesības brīvi pārvietoties apdraud šīs ES pilsoņu pamattiesības. Lai efektīvi vērstos pret šādu ļaunprātīgu izmantošanu, ir būtiski šīs tiesības aizsargāt.

Sanāksmē 2012. gada 26. un 27. aprīlī Tieslietu un iekšlietu padome apstiprināja ceļvedi „ES rīcība migrācijas spiediena jautājumā — stratēģiska atbilde”, kurā norādīts, ka fiktīvas laulības ir līdzeklis, kas veicina trešo valstu valstspiederīgo nelikumīgu ieceļošanu un uzturēšanos ES. Ceļvedī ir uzskaitītas vairākas darbības, kas jāveic Komisijai un / vai dalībvalstīm, lai uzlabotu izpratni par to, kā trešo valstu valstspiederīgie un organizētās noziedzības pārstāvji var ļaunprātīgi izmantot tiesības brīvi pārvietoties, lai tādējādi veicinātu nelegālo imigrāciju. Viens no šiem pasākumiem paredzēja sagatavot **rokasgrāmatu par fiktīvām laulībām, norādot indikatīvus kritērijus, kas palīdzētu identificēt fiktīvas laulības.**

Savā 2013. gada 25. novembra paziņojumā "ES pilsoņu un viņu ģimenes locekļu brīva pārvietošanās: piecas darbības, lai panāktu uzlabojumu"¹ Komisija precizēja ES pilsoņu tiesības un pienākumus saskaņā ar ES noteikumiem par brīvu pārvietošanos un izklāstīja piecas darbības, kas palīdzētu valstu iestādēm efektīvi piemērot šos noteikumus praksē. Paziņojumā atgādināts, ka **ES tiesību aktos ir virkne stingru tiesisku garantiju, kas ļauj dalībvalstīm apkarot [tiesību] ļaunprātīgu izmantošanu.** Viens no konkrētiem pasākumiem, **kura uzdevums ir palīdzēt iestādēm izmantot šīs garantijas,** bija kopā ar dalībvalstīm sagatavotā **rokasgrāmata cīņai pret fiktīvām laulībām.**

Tādēļ, atbildot uz iepriekš minēto dalībvalstu pieprasījumu un cieši sadarbojoties ar tām, Komisijas dienesti ir sagatavojuši rokasgrāmatu par to, kā ES tiesību aktu par ES pilsoņu tiesībām brīvi pārvietoties ietvaros risināt jautājumu par iespējamām fiktīvām laulībām starp ES pilsoņiem un trešo valstu valstspiederīgajiem. Rokasgrāmata ir pievienota šim paziņojumam kā dienestu darba dokuments. Tās mērķis ir palīdzēt valsts iestādēm efektīvi risināt konkrētus gadījumus par tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, kas izpaužas kā fiktīvas laulības, vienlaikus neapdraudot pamatmērķi: garantēt un veicināt to ES pilsoņu un viņu ģimenes locekļu brīvu pārvietošanos, kuri labticīgi izmanto ES tiesības.

¹ COM(2013) 837 final - <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52013DC0837&rid=1>.

Dalībvalstu iesniegtie dati par nesen atklātām aprēķina laulībām starp trešo valstu valstspiederīgajiem un ES pilsoņiem, kuri izmanto savas tiesības brīvi pārvietoties ES, liecina par to, ka šī parādība pastāv, taču atkarībā no dalībvalsts aina ir visai atšķirīga². Neraugoties uz lietu nelielo skaitu, satraukumu rada organizētās noziedzības tīklu ietekme, kas atzīta jaunākajos Eiropas ziņojumos.

ES un starptautiskā līmenī tiesiskais regulējums, ko valsts iestādēm vajadzētu ievērot, vēršoties pret [tiesību] ļaunprātīgu izmantošanu, ietver ES noteikumus par ES pilsoņu un viņu ģimenes locekļu brīvu pārvietošanos, Eiropas Savienības Pamattiesību hartā nostiprinātās tiesības un garantijas, un citus attiecīgus starptautisko tiesību instrumentus, piemēram, Eiropas Cilvēktiesību konvenciju.

Papildus norādījumiem dalībvalstīm par to, kā novērst tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, slēdzot fiktīvas laulības, kuri sniegti Komisijas 2009. gada 2. jūlija Paziņojumā par norādījumiem, kā labāk transponēt un piemērot Direktīvu 2004/38/EK³ (turpmāk "Komisijas 2009. gada pamatnostādnes"), šajā rokasgrāmatā tiesiskais regulējums tiek izskaidrots. Tajā ir izklāstīts, ko praksē nozīmē šo noteikumu piemērošana, sniedzot valstu iestādēm darbības pamatnostādnes, lai palīdzētu tām efektīvi atklāt un izmeklēt gadījumus, kad pastāv aizdomas par fiktīvām laulībām. Ņemot vērā rokasgrāmatā sniegtās norādes un informāciju, tai būtu jānodrošina, ka kompetento valsts iestāžu prakses pamatā ir vieni un tie paši Savienības fakti un tiesiskie kritēriji, un jāveicina atbilstība ES tiesību aktiem.

Rokasgrāmata nav ne juridiski saistoša, ne izsmēloša. Tā neskar spēkā esošos ES tiesību aktus un to turpmāko attīstību. Tāpat tā neskar ES tiesību aktu saistošu interpretāciju, ko varētu sniegt Tiesa.

Šajā paziņojumā ir apkopots rokasgrāmatas saturs, kas izklāstīts četrās sadaļās: "Ievads", "Definīcijas", "Piemērojamais tiesiskais regulējums" un "Darbības pasākumi valstu kompetencē".

II. Rokasgrāmatas saturs

1. Sadaļas "Ievads" izklāsts

Šajā sadaļā paskaidrots, ka rokasgrāmata attiecas tikai uz fiktīvām laulībām, kas noslēgtas starp ES pilsoni un kādas trešās valsts valstspiederīgo, un ja minētais valstspiederīgais ir izmantojis savas tiesības brīvi pārvietoties, uzturoties citā dalībvalstī. Tādējādi rokasgrāmata neattiecas uz laulībām starp diviem ES pilsoņiem. Sadaļā arī precizēts, ka jebkurā pasākumā, ko valsts iestādes veic nolūkā novērst tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, ir pilnībā jāievēro ES tiesību pamatnoteikumi un principi, un ka tiesības brīvi pārvietoties ir galvenais noteikums, no kura atkāpes pieļaujamas tikai ārkārtas un individuālos gadījumos, kad tās pamatojamas ar pierādītu tiesību ļaunprātīgu izmantošanu.

2. Sadaļas "Definīcijas" izklāsts

² Paziņojums "ES pilsoņu un viņu ģimenes locekļu brīva pārvietošanās: piecas darbības, lai panāktu uzlabojumu", citēts iepriekš, 3.1. sadaļa.

³ COM (2009) 313 galīgā redakcija.

Rokasgrāmatā sniegtās vadlīnijas ir vērstas uz fiktīvajām laulībām Direktīvas 2004/38/EK⁴ ("Direktīva") izpratnē: tās ir laulības, kas noslēgtas vienīgi tādēļ, lai iegūtu brīvas pārvietošanās un uzturēšanās tiesības saskaņā ar Direktīvu, un bez šīs laulības personai šādu tiesību nebūtu. Direktīvas 35. pantā dalībvalstīm ļauts noteikt pasākumus, kas vajadzīgi, lai liegtu, izbeigtu vai atsauktu ar Direktīvu piešķirtās tiesības, ja notiek to ļaunprātīga izmantošana vai krāpšana, piemēram, fiktīvas laulības. ES noteikumu par brīvu pārvietošanos nolūkos Komisijas 2009. gada pamatnostādnēs ir precizēti tiesību ļaunprātīgas izmantošanas un fiktīvas laulības jēdzieni.

Rokasgrāmatā detalizēti aprakstīta šos jēdzienus veidojošo elementu nozīme un sniegtas papildu norādes par to, kādas ir atšķirības starp īstām laulībām un fiktīvam laulībām – tajā aprakstītas dažādu laulības formu raksturīgākās iezīmes: i) īstas laulības, ko dažkārt kļūdaini uzskata par fiktīvam laulībām (*piemēram, vecāku norunātas laulības, laulības noslēgšana bez laulājamo klātbūtnes*), un ii) neīstas laulības (*piemēram, fiktīvas laulības, laulības krāpšanas rezultātā, piespiedu laulības vai viltus laulības*), un sniegtas atsauces uz ES noteikumiem, kas piemērojami gadījumos, kad fiktīvās laulībās ir saskatāmi cilvēku tirdzniecības elementi⁵.

3. Sadaļas "Piemērojamais tiesiskais regulējums" izklāsts

Rokasgrāmatā vispārīgi aprakstīti noteikumi, kuri valsts iestādēm jāņem vērā, īstenojot pasākumus ar mērķi novērst vai apkarot tiesību, jo īpaši ES noteikumu par pārvietošanās brīvību un pamattiesībām, ļaunprātīgu izmantošanu, un tajā uzskatāmi parādīts, ko šie noteikumi nozīmē praksē.

3.1. ES noteikumi un principi par ES pilsoņu brīvu pārvietošanos

Attiecībā uz Direktīvas 35. pantu, kurā paredzēts, ka pasākumiem, kas pieņemti, lai liegtu, izbeigtu vai atsauktu ar direktīvu piešķirtās tiesības fiktīvu laulību gadījumā, "jābūt samērīgiem un uz tiem jāattiecinā procesuālās garantijas, kas paredzētas Direktīvas 30. un 31. pantā", rokasgrāmatā ir detalizēti izklāstīts, kā vispārējais ES proporcionalitātes princips jāpiemēro konkrēto jautājumu kontekstā. Tajā arī uzsvērts, ka nepieciešamība nodrošināt Direktīvas 35. pantā noteiktās materiālās proporcionalitātes garantijas ievērošanu katrā šādā pasākumā ir sīkāk atspoguļota šādiem pasākumiem piemērojamajās procesuālajās garantijās, kas noteiktas Direktīvas 30. un 31. pantā.

3.2. Eiropas un starptautisko tiesību aktu plašāks konteksts

Rokasgrāmatā tiek atgādinātas pamattiesības, kas nostiprinātas Eiropas un starptautiskajos tiesību aktos, kuri jāņem vērā, kad tiek atklātas un izmeklētas fiktīvas laulības un piemērots sods par tām. Īpaši svarīgas ir tiesības stāties laulībā, tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību un bērnu tiesības, kā arī diskriminācijas aizliegums, tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un tiesības uz aizstāvību, kas paredzētas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (turpmāk "Harta").

⁴ 28. apsvērums Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvā 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, OV L 158, 30.4.2004., 77. lpp.

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 5. aprīļa Direktīva 2011/36/ES par cilvēku tirdzniecības novēršanu un apkarošanu un cietušo aizsardzību - <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:101:0001:0011:EN:PDF>.

Tā kā Hartā nostiprināto to tiesību nozīmi un tvērumam, kuras atbilst Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā (turpmāk "Konvencija") garantētajām tiesībām, vajadzētu būt tādām pašām kā Konvencijā⁶ noteiktajam, rokasgrāmatā ir apkopoti attiecīgo Konvencijas noteikumu galvenie elementi un ar to saistītā Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk "ECT") judikatūra, lai sniegtu norādījumus par to interpretāciju.

Attiecībā uz *tiesībām stāties laulībā un tiesībām izveidot ģimeni*, kas nostiprinātas Hartas 9. pantā un Konvencijas 12. pantā, rokasgrāmatā norādīts, ka minētais pants valsts iestādēm piešķir zināmu rīcības brīvību attiecībā uz to, kā valsts līmenī reglamentēt tiesības stāties laulībā, taču tām piešķirtā rīcības brīvība ir ierobežota, un rokasgrāmatā aprakstīta arī attiecīgā ECT judikatūra⁷.

Attiecībā uz *tiesībām uz ģimenes dzīves neaizskaramību*, kas nostiprinātas Hartas 7. pantā un Konvencijas 8. pantā, rokasgrāmatā aprakstīta ECT judikatūra⁸, kurā noteikti faktori, kas jāņem vērā attiecībā uz fiktīvām laulībām, lai novērtētu, vai ieceļošanas un uzturēšanās tiesības ierobežojošu lēmumu var uzskatīt par nepieciešamu demokrātiskā sabiedrībā un samērīgu ar sasniedzamo leģitīmo mērķi tā, lai tas nebūtu pretrunā ar tiesībām uz ģimenes dzīves [neaizskaramību].

Gadījumos, kad fiktīvās laulībās ir iesaistīti bērni (vairumā gadījumu tie ir bērni no laulāto iepriekšējām attiecībām), rokasgrāmatā norādīts uz nepieciešamību pienācīgi ņemt vērā bērnu tiesības saskaņā ar Hartas 24. pantu un Konvencijas 8. pantu, kas arī ir piemērojams. Tā kā Hartas 24. panta pamatā ir ANO Konvencija par bērna tiesībām, jo īpaši tās 3., 9., 12. un 13. pants, rokasgrāmatā sniegti vairāki praktiski ieteikumi par šo noteikumu piemērošanu saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos biroja (UNHCR) 2008. gada maija pamatnostādņēm par bērna interešu noteikšanu⁹. Proti, tajās norādīts, ka fiktīvu laulību gadījumā, kad vecāku atbildība par bērnu ir vienam vai abiem laulātajiem, bērna labklājībai ir jāpiešķir pietiekama nozīme, lemjot par to, vai persona, kurai ir vecāku atbildība, būtu jāizraida.

Rokasgrāmatā arī atgādināts, ka gadījumos, kad iesaistītie bērni ir uzņēmējas ES valsts valstspiederīgie, tiem saskaņā ar valsts un starptautiskajiem tiesību aktiem pienākas papildu aizsardzība, proti, valsts nedrīkst izraidīt savus valstspiederīgos vai – izņēmuma gadījumos, kas izriet no Tiesas judikatūras par Savienības pilsonību –, izraidīt vecāku, kas nav ES pilsonis un ir noslēdzis fiktīvas laulības, ja šādas izraidīšanas rezultātā bērns būtu spiests atstāt uzņēmēju ES valsti¹⁰ vai ES teritoriju¹¹.

Visbeidzot, rokasgrāmatā uzsvērts, ka, veicot pasākumus, lai novērstu iespējamu tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, *valsts iestādes nedrīkst pret attiecīgajām personām izturēties pazemojoši vai tās diskriminēt* jebkādu iemeslu, tostarp dzimuma, rases, ādas krāsas, etniskās vai sociālās izcelsmes, ģenētisko īpatnību, valodas, valstspiederības, reliģijas vai pārliecības, politisko vai jebkuru citu uzskatu dēļ, saistībā ar piederību pie nacionālās minoritātes, kā arī īpašuma, izcelsmes, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ, jo ar šādiem

⁶ Hartas 52. panta 3. punkts; skatīt arī paskaidrojumus attiecībā uz Hartu (OV 2007/C 303/02) par konkrētu Hartas noteikumu nozīmi un tvērumu salīdzinājumā ar attiecīgajiem konvencijas noteikumiem.

⁷ Piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumi lietā *Sanders* pret Franciju (pieteikums Nr. 31401/96) un lietā *Klip and Krüger* pret Īslandi (pieteikums Nr. 33257/96).

⁸ Spriedums lietā *Üner* pret Īslandi (lieta 46410/99).

⁹ <http://www.unhcr.org/4566b16b2.html>.

¹⁰ Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 4. protokola 3. pants.

¹¹ Skatīt jo īpaši lietu C-34/09, *Ruiz Zambrano*, C-256/11, *Dereci*, un apvienotās lietas C-356/11 un C-357/11, *O. and S.*

pasākumiem varētu tikt pārkāpts attiecīgi Hartas 4. pants (*un Konvencijas 3. pants*) un Hartas 21. pants (*un, iespējams, arī Konvencijas 14. pants*).

3.3. *Pierādījumu nasta un pierādīšanas pienākums*

Rokasgrāmatā uzsvērts, ka visos pasākumos, ko valsts iestādes veikušas nolūkā izmeklēt gadījumus, kad pastāv aizdomas par fiktīvam laulībām, un savākt pierādījumus, ir jāievēro būtiskās procesuālās garantijas, kuras noteiktas valsts un ES tiesību aktos. Izmeklēšana saistībā ar laulību var notikt tikai tad, ja pastāv pamatotas šaubas par tās īstumu. Tomēr, lai arī šādas pamatotas šaubas ir pietiekams pamats izmeklēšanas sākšanai, pēc tam, kad izmeklēšana ir pabeigta un ir secināts, ka laulība ir fiktīva, tiesības brīvas pārvietošanās noteikumu ietvaros var atteikties tikai tad, ja valsts iestādes to ir pienācīgi pierādījušas, ievērojot attiecīgos pierādījumu standartus¹².

Papildus Komisijas 2009. gada pamatnostādnēs sniegtajām norādēm rokasgrāmatā paskaidrots, kā praksē izpaužas pierādīšanas pienākums. Rokasgrāmatā jo īpaši norādīts, ka, tā kā pierādīšanas pienākums ir valsts iestādēm, nav tiesību prasīt, lai precēti pāri sniegtu pierādījumus tam, ka viņu laulība nav noslēgta ļaunprātīgos nolūkos. Tomēr, ja valsts iestādēm ir pamatotas aizdomas par konkrētas laulības īstumu, par ko liecina arī pierādījumi (*piemēram, laulātie ir snieguši pretrunīgu informāciju*), tās var lūgt, lai laulātie iesniedz papildu dokumentus vai pierādījumus.

Laulātajiem ir pienākums sadarboties ar iestādēm, un viņi par to būtu jāinformē. Ja aizdomu kļiedēšanai viņi nespēj sniegt pierādījumus, kādus pamatoti var sagaidīt no īsta laulātā pāra, vai pat, ja viņi nolemj nesniegt nekādus pierādījumus, tas nevar būt vienīgo vai izšķirošo iemeslu secinājumam, ka laulība ir fiktīva. Tomēr, vērtējot šādu laulību, iestādes to var ņemt vērā kopā ar visiem pārējiem būtiskajiem apstākļiem.

3.4. *Procesuālās garantijas*

Rokasgrāmatā ir sīki izklāstītas procesuālās garantijas, kas saskaņā ar Direktīvas 35. pantu valsts iestādēm ir jānodrošina, pieņemot jebkādu lēmumu, ar ko fiktīvu laulību dēļ var ierobežot tiesības brīvi pārvietoties, proti, garantijas, kas paredzētas Direktīvas 30. un 31. pantā, kas jo īpaši reglamentē jautājumus saistībā ar šādu lēmumu paziņošanu un pārskatīšanu. Rokasgrāmatā arī atgādināts, ka Direktīvā noteiktās garantijas ir jāskata arī citu pamattiesību kontekstā, piemēram, tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu, un tiesību uz aizstāvību (*attiecīgi Hartas 47. un 48. pants*) kontekstā.

4. **Sadaļas "Darbības pasākumi valstu kompetencē" izklāsts**

Šajā rokasgrāmatas sadaļā atspoguļota labākā darbības prakse, kas gūta dalībvalstīs, un sadaļas mērķis ir palīdzēt valstu iestādēm efektīvi atklāt un izmeklēt gadījumus, kad pastāv aizdomas par fiktīvām laulībām. Tajā sniegts risinājumu un rīku kopums, kas ļautu dalībvalstīm izveidot pielāgotas, to konkrētajām vajadzībām atbilstošas darbības shēmas un pieejamos resursus, un šis kopums nav domāts kā visu izmeklēšanas modeļu un procesu plāns.

4.1. *Iespējamās tiesību ļaunprātīgas izmantošanas pazīmes, kas varētu būt par iemeslu izmeklēšanas sākšanai*

¹² Atšķirīgu pierādījumu standartu var piemērot atkarībā no tā, vai atbildība par ļaunprātīgu rīcību ir paredzēta saskaņā ar krimināllikumu, imigrācijas likumu, administratīvo procesu vai civilstāvokļa likumu.

Rokasgrāmatā ir izskaidroti Komisijas 2009. gada pamatnostādnēs minētie iespējamie iemesli izmeklēšanas sākšanai, kā arī Padomes 1997. gada 4. decembra rezolūcijā par pasākumiem, kas jāpieņem cīņā pret aprēķina laulībām¹³, minētie indikatīvie kritēriji – "tiesību ļaunprātīgas izmantošanas pazīmes" –, kas saistīti ar uzvedību, kura pamatoti biežāk ir sagaidāma no fiktīviem laulātajiem (ar ļaunprātīgiem nolūkiem), nevis īstiem laulātajiem. Rokasgrāmatā izmantotais jēdziens "tiesību ļaunprātīgas izmantošanas pazīmes" ir jāsaprot tādā nozīmē, ka šādas pazīmes, ko novērojušas valsts iestādes, nekad automātiski un nenovēršami nav apstiprinājums tam, ka attiecīgā laulība ir noslēgta ļaunprātīgos nolūkos. Vienmēr ir jābūt plašākam un neitrālam visu elementu novērtējumam – gan to elementu, kuri apstiprina sākotnējās aizdomas par tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, gan to, kas tās klievē.

Kad valsts iestādes uz vietas vēršas pret tiesību ļaunprātīgu izmantošanu, tām var nākties saskarties ar netipiskiem, bet īstiem pāriem, kam – kā šķiet pirmajā brīdī – ir raksturīgas vairākas fiktīvas laulības pazīmes. Šā iemesla dēļ rokasgrāmatā ir izklāstīts **"divkārsā nodrošinājuma mehānisms"**, kas jāpieņem, lai līdz minimumam samazinātu kļūdainas sekmīgas identifikācijas risku (*piemēram, gadījumā, kad laulātajiem nav kopīgas saimniecības vai vienam no laulātajiem ir nelabvēlīga imigrācijas vēsture*).

Šis "divkārsā nodrošinājuma mehānisms" nozīmē, pirmkārt, to, **ka stingri tiek piemērots princips, ka brīva pārvietošanās ir galvenais noteikums, ko var ierobežot tikai atsevišķos gadījumos, kad to pamato apsvērumi par tiesību ļaunprātīgu izmantošanu**. Otrkārt – "divkārsā nodrošinājuma mehānisms" nozīmē, ka valsts iestādes, kas izmeklē tiesību ļaunprātīgas izmantošanas gadījumus, principā nedrīkstētu koncentrēties uz ļaunprātīgas izmantošanas pazīmēm, izmantojot tās savu sākotnējo aizdomu par attiecīgo laulību pamatošanai. Gluži pretēji, tām vispirms būtu jāapsver "pazīmes, ka nenotiek tiesību ļaunprātīga izmantošana" (piemēram, ilglaicīgas attiecības vai nopietnas un ilgstošas juridiskas vai finansiālās saistības vai kopīga vecāku atbildība), kas ļautu secināt, ka pāris ir īsts un bauda brīvas pārvietošanās un uzturēšanās tiesības. Tikai gadījumā, ja, izvērtējot "pazīmes, ka nenotiek tiesību ļaunprātīga izmantošana", nevar gūt apstiprinājumu tam, ka attiecīgā laulība ir īsta, iestādes varētu rīkoties, lai pārbaudītu "tiesību ļaunprātīgas izmantošanas pazīmes".

Tiesību ļaunprātīgas izmantošanas pazīmes, kas attiecas uz konkrētām tādas uzvedības iezīmēm, kura pamatoti biežāk ir sagaidāma no fiktīviem laulātajiem (ar ļaunprātīgiem nolūkiem), nevis īstiem laulātajiem, ir sadalītas vairākās grupās, kas atbilst fiktīvai laulībai raksturīgiem "dzīves cikla posmiem". Turpmāk minēti daži piemēri šādu pazīmju raksturošanai.

Topošie laulātie vēl nav tikušies: salīdzinājumā ar *labticīgiem trešo valstu valstspiederīgajiem* krāpnieki, visticamāk, iepriekš jau ir bijuši iesaistīti nelikumīgā migrācijā uz kādu ES valsti vai pašlaik nelikumīgi uzturas kādā ES valstī; viņiem jau ir fiktīvu laulību pieredze vai cita veida tiesību ļaunprātīgas izmantošanas vai krāpšanas vēsture; salīdzinājumā ar *labticīgiem ES pilsoņiem* krāpnieki, visticamāk, var būt slikts finansiālais stāvoklis (*piemēram, lieli parādi*).

Pirms laulības noslēgšanas: salīdzinājumā ar īstiem pāriem krāpnieki pirms laulības noslēgšanas, visticamāk, nesatiksies un viņi nerunās vienā valodā, ko saprot abi partneri (*un nav nekādu pierādījumu, ka viņi cenšas izveidot kopīgu pamatu savstarpējai saziņai*).

¹³ [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997Y1216\(01\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997Y1216(01):EN:HTML).

Topošie laulātie gatavojas kāzu svinībām: salīdzinājumā ar īstiem pāriem krāpnieki, visticamāk, izmantos kāzu svinībām vietu, kura ir zināma kā [tiesību] ļaunprātīgas izmantošanas vieta vai kura ir saistīta ar organizēto noziedzību; viņi nodos naudas summu vai dāvanas, lai laulība būtu *līgumiski noslēgta (izņemot, ja tas ir pūrs kultūrās, kurās tā ir vispārpieņemta prakse)*; viņu iesniegtajos dokumentos ir atšķirības, kas rada bažas par iesniegto dokumentu viltošanu, vai arī viņi norādīs nepareizu adresi.

Pēc laulības noslēgšanas laulātais trešās valsts valstspiederīgais iesniedz pieteikumu ieeļošanās vīzas vai uzturēšanās atļaujas saņemšanai: salīdzinājumā ar īstiem pāriem krāpnieki, visticamāk, viens par otru sniegs pretrunīgu vai nepareizu informāciju par būtiskiem personiskiem jautājumiem (*vārdu, dzimšanas datumu un vecumu, valstspiederību, tuvākajiem ģimenes locekļiem, iespējamām iepriekšējām laulībām, izglītību, profesiju*); viņi norādīs nepareizu adresi; viņi pieļaus, ka laulātais trešās valsts valstspiederīgais dzīvo kopā ar kādu citu personu.

Pārim ir izsniegti ieeļošanas vai uzturēšanās dokumenti un tas uzturas uzņēmējā dalībvalstī: salīdzinājumā ar īstiem pāriem krāpnieki pēc kāzām, visticamāk, neturpinās kopdzīvi vai turpinās dzīvot atsevišķi, un tam nebūs ticamu iemeslu (*piemēram, darbs, bērni no iepriekšējām attiecībām, kuri dzīvo ārzemēs*); viņi pieļaus, ka viens no laulātajiem dzīvo kopā ar kādu citu personu.

Laulātie veic darbības, lai formāli izbeigtu laulību: salīdzinājumā ar īstiem pāriem krāpnieki, visticamāk, šķirs laulību neilgi pēc tam, kad laulātais trešās valsts valstspiederīgais būs ieguvis patstāvīgas uzturēšanās tiesības uzņēmējā ES valstī vai tās valstspiederību.

4.2. *Fiktīvu laulību izmeklēšana*

Rokasgrāmatā ir aprakstīti galvenie rīki, ko valstu iestādes izmanto, izmeklējot fiktīvas laulības, proti, vienlaicīga izjautāšana vai anketu aizpildīšana, dokumentu un informācijas par personām pārbaudes, tiesībaizsardzības, imigrācijas vai citu kompetento iestāžu veiktas pārbaudes un pārbaudes uz vietas, lai pārliecinātos, vai laulātie dzīvo kopā un kopīgi pārvalda savu mājāsaimniecību. Šajā sakarā rokasgrāmatā ir atgādināts, cik svarīgi ir ievērot tiesības uz privāto dzīvi un piemērojamās tiesiskās garantijas, un noteikta valstu iestāžu iedibinātā kopējā prakse šādu rīku efektivitātes palielināšanai.

4.3. *Pārrobežu sadarbība cīņā pret fiktīvām laulībām*

Rokasgrāmatā ir norādīts, kā fiktīvu laulību efektīvu atklāšanu, izmeklēšanu un kriminālvajāšanu par tām var veicināt, izmantojot pārrobežu sadarbību. Rokasgrāmatā sniegta detalizēta informācija par palīdzību, ko valstu iestādēm var sniegt Eiropols gadījumos, kad cilvēku tirdzniecībā ir iesaistītas organizētās noziedzības struktūras, un *Eurojust* – jo īpaši attiecībā uz konkrētu darbību izmeklēšanu vai kriminālvajāšanu, kā arī nodrošinot koordinēšanu starp valstu iestādēm. Tajā arī aprakstīts, kā Eiropols un *Eurojust* var palīdzēt dalībvalstīm izveidot kopīgas izmeklēšanas vienības, un situācijas, kurās šādas vienības varētu būt piemēroti un noderīgi rīki.

4.4. *Dažādu valsts iestāžu loma*

Šajā rokasgrāmatas nobeiguma sadaļā aprakstītas dažādas valsts līmeņa iestādes, kas var būt iesaistītas cīņā pret fiktīvām laulībām, un jo īpaši uzsvērtā nepieciešamība pēc holistiskas

stratēģijas, kura vērsta pret šādām laulībām, un precizēta valstu dažādo dalībnieku loma. Atkarībā no viņu individuālajām vajadzībām, dalībvalstīm būtu arī jāapsver, kā vislabāk koordinēt visu galveno ieinteresēto personu darbu, piemēram, izveidojot centrālu koordinējošu struktūru vai kontaktpunktus katrā no iesaistītajiem dienestiem.